

Heljo Pikof
Riigikogu õiguskomisjon
õiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie: 19.10.2022
Meie: digitaallkirjas nr 1-8-2/22/44

Arvamus ohvriabi seaduse eelnõule 702 SE

MTÜ Lastekaitse Liit tänab Riigikogu õiguskomisjoni võimaluse eest esitada arvamus ohvriabi seaduse eelnõule 702SE. Olles esitanud Sotsiaalministeeriumile omapoolsed tähelepanekud 2020. aasta suvel ohvriabi seaduse väljatöötamiskavatsusele (kiri nr 1-8/2/20/24) ja mais 2022 ohvriabi seaduse eelnõule (kiri nr 1-8/2/22/17)¹, jääb Lastekaitse Liit viidatud arvamustes väljendatud seisukohtade juurde, paludes käsitleda arvamusi seotud dokumendina. Lastekaitse Liit lähtub käesolevas arvamuses lapse õiguste perspektiivist.

Lastekaitse Liit nentis oma arvamuses, et on positiivne, et ühiskonnas on hakatud vägivallateema olulisust üha enam teadvustama ning perevägivald ja lastega seotud vägivald on seatud kriminaalpoliitika kui ka **EL lapse õiguste strateegia**² prioriteetideks. Samas rõhutab liit jätkuvalt, et abistamise keskmes peab olema laps, ning lubamatu on olukord, kus laps jääb teenustest ilma, kuna vanematel puudub piisav teadlikkus, ressursid või pealehakkamine oma laps ohvriabi teenusele viia. **Tee abini peab olema lihtne ja ligipääsetav, et oleks garanteeritud iga abivajaja õigus mitmekülgsel abile. Olulised on nii lapsesõbralikud ja lihtsustatud vormis abisaamise võimalused (sh kanalid), kui ka ligipääsetavus ajalises ja distantsilises aspektist lähtuvalt.**

Olukorras, kus ohvriabi teenustele jõuab täna oluliselt vähem ohvreid kui on uuringute ja statistika järgi kannatanuid³, ning ohvri jõudmine ohvriabisse sõltub isegi keeruliste juhtumite puhul inimese enda aktiivsusest, oskustest ja julgusest, mille tõttu võivad haavatavas olukorras inimesed jääda eemale abist, milleks neil on tegelikult õigus ja vajadus - on käesoleva eelnõuga **kavandatavate muudatuste edukuse võti mitmekülgses ja järjepidevas teavituses.**

Lastekaitse Liit toetab eelnõud ja tunnustab Sotsiaalministeeriumi samme, mis kajastuvad muu hulgas käesolevas eelnõus. Tunnustusväärne on õigusselguse taotlus - eelnõu ja seletuskirja puhul saab positiivsena välja tuua aja- ja asjakohasuse, loogilise struktuuri, ladusa keelekasutuse, aga ka kitsaskohtadest ja võimalustest adekvaatse pildi esitamise. Esile saab tõsta, et kasutatud on praktikast ilmnunud probleeme kui ka häid praktikaid, värsket statistikat ja praktikute soovitusi.

Heameelt teeb asjaolu, et kaasamisprotsessis Lastekaitse Liidu poolt tehtud ettepanekutest on leidnud paljud koha ka käesolevas eelnõus. Positiivne, et läbivalt on rõhutatud, et **ohvriabi vajava lapse toetamisel on oluline ohvriabi ja lastekaitse tihe koostöö, et saavutada**

¹ Loe lähemalt: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2022/05/1-8-2-22-17_Arvamus-ohvriabi-seaduse-eelnoule_0.pdf

² Vaata lähemalt:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0142&from=en>

³ Seletuskirjas: Hinnanguliselt võib öelda, et umbes 20% politseis registreeritud lähisuhtevägivalda juhtumitest jõudis ohvriabisse.

parimad ja kestvad tulemused. Eelnõus on olulisel kohal ÜRO Lapse õiguste konventsiooni põhimõtted, et alaealise ohvri abistamisel tuleb lähtuda alati lapse huvidest, ning abipakkumisel tuleb kasutada lapsesõbralikku lähenemist võttes arvesse lapse vanust, küpsust, vajadusi, muresid ning arvamusi. Samuti, et lapsel on õigus avaldada oma arvamust kõigis teda puudutavates küsimustes. **On heameel tõdeda, et seletuskiri rõhutab, et perevägivalda pealt nägevaid lapsi tuleb ohvirabis käsitada vägivalda ohvritena ning nad peavad saama vastavat abi ja kaitset.** Positiivsena saab esile tõsta muudatust, millega lapsed hakkavad saama psühholoogilist abi, kui nende vanemad on pere- või seksuaalvägivalda ohvrid, isegi kui juhtunu osas ei ole menetlust alustatud.

Eelnõud ilmestav kannatanukeskne lähenemine aitab edaspidi ohvritel paremini hakkama saada terve kuriteo tagajärgedega toimetulemise protsessi vältel. Kui ohvrite õigusi ja heaolu rõhutavaid põhimõtteid järgivad kõik ohvritega töötavad spetsialistid (nii esmasel abistamisel kui süüteo menetluses), siis võib eeldada, et järjest rohkem ohvreid julgeb abi otsida. Ohvriabi osutamise põhimõtete sätestamine aitab tagada kõigile ohvritele võrdse kohtlemise ja nende õiguste kaitse.

Vägivalda pealtnäinud lapse käsitlemine ohvrina sõltub konkreetse menetleja ettevalmistusest ning oskustest. On oluline, et oma töös lastega kokkupuutuvad spetsialistid mõistaksid lapse arengut ja vajadusi tegutsemaks lapse parimates huvides. Selleks et erialaspetsialistid oskaksid vägivalda märke ära tunda ja ohvreid adekvaatselt abistada, tuleb tegelda spetsialistide valdkondadeülese teavitamise ja koolitamisega. On positiivne, et eelnõuga pannakse paika ohvriabi osutava isiku kvalifikatsiooninõuded. Eelnõu kohaselt tuleb alaealise ohvri abistamisel lähtuda alati lapse huvidest, ning abipakkumisel kasutada lapsesõbralikku lähenemist. Kindlasti **nii põhi- kui täiendkoolitusse edaspidi lisada eraldi moodulid lapse õiguste, arengu ja lapsesõbraliku lähenemise kohta.**

Eelnõus sätestatakse seni seadusest puudu olnud ohvrite õiguste põhimõtted, mis tagavad ohvrite inimväärika kohtlemise, ohvrite mõistmise, ohvrit toetava suhtumise ning ohvrile kiire ja mitmekülgse abi pakkumise. Nende põhimõtete järgimine ohvriga töötavate spetsialistide töös aitab vältida ohvrite taasohvrustamist ja tagada igale kannatanule tema individuaalsest abivajadusest lähtuv abi võimalikult kättesaadaval moel. Abi kättesaadavus ja ligipääsetavus peavad olema fookuses. **Eelnõus püstitatud eesmärkide täitmiseks on vajalik tagada rahastus, sealhulgas pikemate plaanide (ääremaade toetamine, haldussuutlikkuse tasandamine, tugispetsialistide juurdekasvu tagamine, lastekaitsetöötajate motiveerimine jne) elluviimiseks.**

Igakülgsele koostööle lootma jäädes ning edaspidi jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega

Varje Ojala

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige

Koostaja: Helika Saar helika.saar@lastekaitseliit.ee